

מפגש רשת השותפות והשותפים – 24.1.23

חלק ג' – היוועצות קבוצת "מודעות והנעה לפעולה" לשם קידום מאמצי ההסברה המשותפים

מטרת קבוצת מודעות הינה גיבוש אסטרטגית הסברה ארוכת-טווח ליצירת מודעות לתופעת האלימות בזוגיות ולמענים הקיימים לה, וכן להנעת הציבור לפעול למניעת התופעה של אלימות בזוגיות.

תוצריה העיקריים יהיו:

- תכנית ליצירת מסגור תפיסתי חדש
 - בסיס לתכנית הנעה לפעולה של הציבור
- הודגש כי התוצר המצופה אינו קמפיין (אם כי קמפיין יכול להיות אחת מדרכי הפעולה האפשריות)

השלב הראשון של הדיון – התמקד בנושא המסגור, מהו מסגור? מה המסגור הקיים לתופעה? מה המסגור אותו נרצה לראות בעתיד ואליו אנחנו מכוונים ושאלות סביב נושא המסגור.

אז, מה זה מסגור?

מסגור הוגדר כדרך שבאמצעותה אמצעי התקשורת מארגנים ומעצבים בעיות/סוגיות ציבוריות עבור הציבור. **המסגור משקף נרטיב מסוים** ונקודת מבט מסוימת, והוא **מבוסס על סט של הנחות-מוצא** אודות קבוצות, נורמות, ותהליכים. המסגור עושה שימוש במונחים טעונים ובשפה סמלית, ואף מציג ייצוגים ויזואליים באופן מסוים. המסגור משפיע על אופן ההבנה של אנשים את המציאות (לטוב ולרע), ומסייע לגבש ולחזק עמדות כלפי הסוגיה הממוסגרת.

בהתבסס על סקירת מגוון רחב של [קמפיינים](#) / [מהלכי הסברה](#) / [כנסים](#) בנושא אלימות בזוגיות שנערכו במהלך חודש נובמבר 2022 אפיינה קבוצת העבודה את המסגור הקיים לנושא ויצרה הצעה למסגור חדש. בסיום המפגש הזמנו את/כן/ם להתייחס למסגור המוצע כבסיס להמשך עבודת הקבוצה.

המסגור הקיים:

אלימות בזוגיות היא **בעיה פרטית** בתוך המשפחה/הזוגיות. היא מאופיינת בד"כ **באלימות פיזית קיצונית** ורווחת בעיקר בקרב **אוכלוסיות מוחלשות**. **האשם** הוא **בגברים**, שנוהגים באלימות כדי להשיג שליטה, מתוך תפיסת תפקידם כגברים בזוגיות. **האחריות** לזיהוי האלימות וליציאה ממנה היא על **הנשים הקורבנות**. **הרשויות** מצופות לפתור את הבעיה, אך הן לא מצליחות לתת מענה מספק, ולכן ספק אם יש טעם לפנות לעזרתן, **והבעיה לא באמת ניתנת לפתרון**.

המסגור המוצע:

זוגיות מיטיבה מאפשרת ביטחון אישי בתוך הקשר, ומאפשרת חוסן חברתי. אלימות בזוגיות היא **בעיה חברתית הניתנת למניעה**, וקיימת **בכל חלקי החברה** בישראל, מגיל צעיר ועד זיקנה. הבעיה היא **תוצר של נורמות** חברתיות ותרבותיות, ומושפעת גם מנסיבות וממאפיינים אישיים. היא **מתבטאת** ביחסי שליטה והקטנה, הגבלת הזולת, וכפיית צרכים ורצונות דרך מגוון התנהגויות

כוחניות: מילוליות, כלכליות, בידוד חברתי, רגשיות/נפשיות, פיזיות ומיניות. **היא גורמת לתחושות** איום ופחד, ולאובדן הביטחון האישי.

באחריותם וביכולתם המשותפת של הרשויות, הקהילה הסובבת והמעורבים ביחסים, לזהות את הסימפטומים, **למנוע** את היווצרותם ואת החמרתם, **ולצמצם** את היקפי הבעיה. כך **נאפשר ביטחון אישי** לעצמנו וליקרים וליקרות לנו, ונחזק את החוסן החברתי והכלכלי של הקהילה/החברה.

ביקשנו להגיב על המיסגור המוצע באמצעות שאלון ובו שלוש שאלות:

1. סמנ/י מרכיב אחד שיש לו סיכוי, לדעתך, ליצור שינוי משמעותי בתפיסה של הבעיה ושל הפתרון
 2. האם יש במיסגור המוצע מרכיב שאינו מתאים לדעתך ומדוע?
 3. האם יש מרכיב חסר שכדאי להוסיף?
- עיבוד התשובות לשאלון יהיה בסיס להמשך עבודה של קבוצות "מודעות"

בשלב השני של הדיון – התמקדנו במניעים וחסמים לפעולה של "לא מעורבים" (bystanders) מטרת חלק זה הייתה לייצר מיפוי משותף של מניעים וחסמים לפעולה להתערבות במקרים של אלימות בזוגיות על-ידי מכרים, קרובים, שכנים, אנשי מקצוע ועוד, מתוך הבנה שאי אפשר להטיל את האחריות הבלעדית על זיהוי האלימות וההתערבות בה על בני הזוג. המיפוי נערך בקבוצות קטנות ולהלן עיקרי הדברים שעלו בו:

מניעים לפעולה

- **היכרות עם התופעה, ויכולת לזהות אותה** - צוינו הן מניעים שקשורים בבהירות של המקרה (למשל אלימות פיזית ברורה) הן לידע של הלא מעורבים - זיהוי סימנים והבנת הדינמיקה של אלימות.
- **היכרות עם מענים ושירותים קיימים** וקיומם של שירותים תומכים ללא מעורבים - שירותי ייעוץ וליווי באלו שירצו להתערב ולתמוך
- **ידע והבנה כיצד נכון להתערב** - הנחיות ברורות להתערבות נכונה יספקו כלים וביטחון ללא מעורבים
- **ממשק נוח לגורמי סיוע ואמון ביכולתם לסייע** - הן לפונים/ות הלא מעורבים הן לזוג עצמו.
- **רצון למתן מודלינג ודוגמה אישית** - צוינו גורמים כמו "מתן דוגמה אישית לילדים על התנהגות ראויה" "לשמש כדוגמה אישית לסביבה".
- **פגיעה ברורה בילדים** - צוין כי במקרים בהם ישנה פגיעה ברורה בילדים, יש יותר הנעה לפעולה של לא מעורבים בשל צורך להגן עליהם ולמנוע פגיעה.
- **ניסיון עבר אישי עם אלימות** - צוין כמניע להתערב ולמנוע מאחרים/ות את הסבל והפגיעה.
- **קרבה לצד הנפגע והיכרות איתה** - הרצון למנוע סבל ממישהי מוכרת צוין כמניע חזק לפעולה
- **אחריות אישית, קהילתית וחברתית - עולם ערכי, אישי וחברתי שמניע לפעולה** - צוינו מגוון גדול של ערכים שיכולים להניע לפעולה - ערכי זכויות אדם, ערכי זוגיות ומשפחה, עזרה לזולת, צדק חברתי ועוד
- **לא להיות לבד בהתערבות** - התערבות משותפת של מספר אנשים יחד צוינה כמניע לפעולה וכן התחושה שתהיה תמיכה סביבתית/קהילתית להתערבות.
- **תחושה שיש סיכוי שההתערבות תשפיע ותייצר שינוי** - הבנה שאפשר לשנות ולעזור ושיש סיכוי שהפעולה שלי תעשה שינוי - יכולה להוות תמריץ לפעולה.
- **גורמים רגשיים** - הזכרו מגוון גורמים רגשיים שיכולים להניע לפעולה - תחושה של השפלה של האחר/ת; תגובה לפחד; מצוקה של הצופה ורצון להקל על המצוקה ועוד.
- **חוק שמחייב דיווח** - במקרים שבהם היו מעורבים גם ילדים, העובדה שיש עיגון חוקי לדיווח תורמת להגברת מעורבות.

חסמים מרכזיים לפעולה

- **קושי בזיהוי האלימות, בהבנת הסיטואציה ובפירוש שלה כאלימות** - מי שאינו מעורב/ת ישירות באלימות רואה מקטע מתוך היחסים. צוינו קושי בפירוש ההתנהגות, תחושה שחסר הקשר, חוסר ביטחון בזיהוי הסיטואציה ועוד.
- **אי התערבות בגלל אופי הקשר עם המעורבים באלימות** (בין אם צד נפגע או צד פוגע) וחשש לפגיעה בקשר בהמשך בשל ההתערבות - קירבה לאחד הצדדים הזכרה כחסם לפעולה מתוך חשש לפגיעה בקשר.
- **זוגיות ומשפחה הם דבר פרטי** שאין הצדקה /לגיטימציה להתערב בו - זוהי תפיסה מקובל בחברה בישראל ומונעת התערבות גם במקרים בהם זוהתה פגיעה.
- **מנגנונים חברתיים של בושא מבוכה והסתרה** - מנגנונים אלו, הפועלים גם על המעורבים ישירות באלימות, פועלים גם על סביבתם ומייצרים אי נוחות בהתערבות, דיווח או הושטת עזרה.
- **חשש מכך שההתערבות תגרום נזק למעורבים באלימות ולילדים** - הוזכרו חששות כמו חשש מאסקלציה בעקבות הניסיון להושיט עזרה, גרימת נזק למשפחה, פגיעה בילדים ועוד.
- **חשש מפגיעה או ממחיר אישי למתערב/ת כתוצאה מההתערבות** - עלו בעיקר חששות סביב הפניית האלימות כלפי הצד השלישי.
- **אי ידיעה כיצד אפשר להתערב ומחסור בגורמים להיוועצות** - העדר הבנה וכלים על אופן ההתערבות הראוי והעדר מידע זמין על גורמי היוועצות מקשים על נקיטת צעדים.
- **התערבות נמנעת בגלל נורמות חברתיות ותרבותיות** - ציות לכללים חברתיים או חשש מפגיעה במוניטין של המשפחה או הקהילה.
- **אמונה שהתערבות לא תהיה אפקטיבית** מסיבות שונות והעדר תחושת מסוגלות להשפיע
- **אמונה שה"מערכת" לא תסייע** ואולי אף תחמיר את המצב.
- **יש עלייה בשיח חברתי אלים בישראל** ובהקשר זה יש שחיקה של זיהוי אלימות וגם חשש "ללכת נגד הזרם" בניסיון לעצור אלימות.

התמודדות עם חסמים לפעולה של "לא מעורבים" (bystanders)

על בסיס העבודה של מיפוי חסמים ומניעים לפעולה בחלק זה התבקשו הקבוצות לבחור חסם מרכזי ולהציע דרכי פעולה מרכזיות להתמודדות איתו. הבחירה בחלק זה התמקדה בארבעה חסמים מרכזיים. להלן החסמים ודרכי ההתמודדות המרכזיות שהצעתן/ם:

דרכי פעולה מרכזיות שהוצעו	החסם
הסברה ברורה של תופעת האלימות ומופיעה וכן הגדרה ברורה ונגישה של "מה דורש התערבות"	קושי בזיהוי אלימות וקושי בהבנה שמדובר באלימות
הנגשת מידע על מגוון המענים והדרך להגיע אליהם. הנגשת מידע על גורמי ייעוץ - קו חם להיוועצות; צ'אטים נגישים עם עו"ס בנייה והפצה של תדריך ברור - איך לפעול במקרים של אלימות. לייצר פונקציות קהילתיות /מקומיות שאפשר להתקשר אליהן להתייעץ. הפצת סיפורי הצלחה של יציאה מאלימות.	חוסר בידע וכלים כיצד לפעול למול מקרה של אלימות
מתן לגיטימציה חברתית להתערב העברת מסרים כי האחריות החברתית גוברת על הסיכון. הגברת אמון בגופים הציבוריים כדי לאפשר תחושת מוגנות	פחד לפעול ולהתערב - חשש מפגיעה על ידי הפוגע או חשש להגביר פגיעה בצד הנפגע.

<p>הפנייה להיוועצות עם גורמי מקצוע במקרה של חשש לאלימות, כדי לקבל סיוע איך להתערב. הרחבת תודעה ציבורית על כך שהסיכון בהתערבות נמוך. הרחבת מעגל המעורבים – לייצר המלצה לא להתערב לבד. להבהיר פגיעה אפשרית בילדים – יכולה לעודד פעולה.</p>	
<p>הגברת אמון במשטרה אפשרות לדיווח אנונימי הכשרות לשוטרים על הטיפול באלימות בזוגיות הנגשת מידע מקיפה על המענים שהרשויות מספקות ועל אופן השימוש בהם.</p>	<p>אי אמון בכך שהמערכות המטפלות יתנו מענה</p>

בנוסף לחסמים אלו שחזרו בתצורות שונות, קבוצה אחת ציינה חסם שרלבנטי בעיקר לקהילה דתית/חרדית: חסם דתי לכאורה: איסור מסירה לרשויות (מוסר), איסור לשון הרע והתנגדות לגירושין. הקבוצה ציינה כי דרך התמודדות מרכזית היא פרסום והנגשה של פסקי הלכה ושו"ת מרבנים מוכרים ומקובלים.

בסיכום חלק זה הוצג מודל של תהליך אימוץ מוצר/שירות/ רעיון חדש. לפי המודל, המבוסס על 'תיאורית דיפוזיית החדשנות' של E.M. Rogers, אנשים וארגונים נדרשים לעבור תהליך מנטלי הדרגתי, בדרכם לאמץ מוצר/רעיון חדש. עד שכל שלב לא יושלם, לא ניתן לדלג לשלב הבא. שיווגנו יחד את החסמים השונים על פני המודל, כדי להעמיק את ההבנה לגבי ההסברה הנדרשת.

תהליך אימוץ מוצר/שירות/רעיון חדש

כל החומרים שנאספו בדיון מועברים לקבוצת "מודעות" להמשך עיבוד כבסיס לתוצר הסופי של הקבוצה – שיונגש כמוזן לכל רשת השותפים/ות.

סיכום המפגש וצעדים להמשך

אנו יוצאות לדרך לקידום יישום המלצות קבוצת העבודה.

- צעירים וצעירות – באישור ועדת ההיגוי, בשבועות הקרובים נקים קבוצה ליישום המלצות בתחום זה ונזמין את כל הגופים הרלבנטיים להצטרף. נעדכן בקרוב.

- בחודש מרץ – ועדת ההיגוי תעסוק בתיעדוף קידום המלצות קבוצות העבודה ובהתאם נקים קבוצות יישום ויוגשו המלצות לקרן המשותפת.
- פורומי הרחב – ממשיכים בקידום העבודה המשותפת שלהם, כל פורום בתחומו – על כך נעדכן בהזדמנות אחרת.
- קבוצות שפה וגברים – יפגשו למפגשי המשך, לבחינת הטמעה, יישומים נוספים למימוש ומעקב ביצוע.

להצטרפות לקבוצת הוואטסאפ לעדכוני היוזמה (קבוצה שקטה לעדכונים והזמנות למפגשים).

תודה לכל חברי/ות הרשת על ההשתתפות המעורבת והמשפיעה
תודות לצוות שיתופים ולמנחי/ות קבוצות העבודה:
ענת קדם, מיכל עברי, שירלי קנטור ודרור איתן.

אנחנו פה לכל מחשבה ושאלה
צוות היוזמה.